

Hüseyin AVCI

Mardin Vali Yardımcısı

Mardin Tarihi Dönüşüm Projesi

Mardin Valiliği olarak, kentin sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasının korunması ve gelecek nesillere taşınması, UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine dahil edilmesinin önemini farkındalığında olarak Tarihi Dönüşüm Projesi adı altında bir dizi faaliyetler yürütmekteyiz. Öncelikle Tarihi Dönüşüm Projesi'nin daha net algılanabilmesi için projenin çıkış noktası hakkında kısaca bilgi vermek istiyorum.

2002 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mardin Kent-Sel Sit Alanının UNESCO Kültür Mirası Listesine dahil edilmesi için bir başvuru yaptı . Başvurunun sonrasında Dünya Anıtlar ve Sitler Konseyi) nin hazırlamış olduğu ve eksiklikleri içeren raporu doğrultusunda Mardin ilinin başvurusu, reddedilme olasılığı göz önüne alınarak dosyamız geri çekildi. Bu tarihten sonra belirtilen bu eksikliklerin giderilmesi yönünde çeşitli çalışmalar yapılmış , ancak kapsamlı bir çalışma olmaması nedeniyle yetersiz kalmıştır. Mardin Valiliği olarak kentimizin UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine girebilmesinin önünde duran tüm engelleri giderebilmek amacıyla 2009 yılında Tarihi Dönüşüm Projesi çalışmalarını başlattık.

Kısaca değindiğim gibi,Tarihi Dönüşüm Projesini yürütmekte ki ana hedefimiz ; Kentin tarihi kimliğinin muha-

faza edilerek turizm sektöründe ekonomik değer olarak kullanılması, şehrin UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine dahil edilmesi ile ülkemiz ve dünya turizmine kazandırılması, böylece ilin sosyo-ekonomik kalkınmasına katkı sağlanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için proje kapsamında, kentin karakteristik özellikleri sonradan inşa edilen yapıların yıkılması, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik olarak planlama, projelendirme, iyileştirme ve restorasyon çalışmaları yürütmekteyiz.

Çalışmalarımızı başlıklar altında detaylandırmak gerekirse;

a) Beton Binaların ve Eklenti Yapıların Yıkılması

Proje kapsamında bu güne kadar 19 adet kamu binasının yıkımı , 154 adet özel mülkiyete konu olan yapıda kamulaştırma yöntemiyle yıkımlar gerçekleştirdik.

b) Tarihi Şehrin Altyapısının Yapılması (Kanalizasyon, İçmesuyu, Elektrik ve Telefon Hatlarının Yer altına alınması)

Kentin 60 yıl önce yapılmış ve kullanılamaz durumda olan insan sağlığına verdiği zararların yanında tescilli

yapılara da zarar veren içmesuyu ve kanalizasyon şebekesinin yenilenmesi çalışmalarına başlanmıştır. İşin % 85 i tamamlanmıştır.

c) Üstyapı Çalışmaları

Sit Alanın da altyapı çalışmalarının tamamlandığı alanlarda üst yapı döşeme işine başlanmıştır. Kentin ana ulaşım yolu olan 1.cadde bazalt taş , ara sokaklar kayrak taş ve çarşı bölgesi kesme bazalt taş ile kaplanmaktadır. 2.9 km den oluşan 1.caddenin üst yapısı tamamlanmış olup, ara sokaklar ve çarşı bölgesinde çalışmalar devam etmektedir.

d) Kamu Binalarının Restorasyon Çalışmaları

Tarihi Dönüşüm Projesi kapsamında kamuya ait olan tescilli yapılarda restorasyon ve restorasyon sonrası işlevselleştirme çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak Eski Vali Konağı binası restore edilerek Mardin Valiliği olarak kullanıma açılmıştır. Üçyol mevkiinde bulunan ve Valiliğimiz tarafından kamulaştırılan tescilli yapı restore edilmiş ve Mardin Gençlik Evi olarak kullanıma açılmıştır. Eski Halk Eğitim Binasında restorasyon çalışması tamamlanmış olup Mardin Kültür ve Sanat Merkezi olarak kullanıma açılacaktır. Mardin Kız Meslek Lisesi 2 bina ve Gazipaşa İlköğretim okulunda restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

e) Sokak Sağıklaştırma Çalışmaları

Tarihi Dönüşüm Projesi kapsamında Mardin Kentsel Sit Alanı içerisinde sokak sağıklaştırma çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmanın amacı, özellikle turistlerinde yoğun olarak kullandıkları sokakların aslına uygun hale getirilmesidir. Bu kapsamda; yapıların sokaklara bakan cephelerinde yapılan çimento derzler sökülerek yapılar aslına uygun hale getirilmekte, sokaklarda sonradan yapılan beton ve briket duvarlar kaldırılarak taş duvarlar yapılmaktadır. Sokak sağıklaştırma yapılan cephelerde ve havai hatlarda görüntü kirliliği oluşturan elektrik ve telefon hatları da yer altına alınmaktadır.

f) Projelendirme Çalışmaları

Bu kapsamda Mardin Sit Alanının Halihazır Haritası ve üç boyutlu rölöve çalışması tamamlanmış olup , Koruma Amaçlı İmar Planının yapılması çalışmaları devam etmektedir. 23 Adadan oluşan Zanaatlar Çarşılarının

da lazer taraması ve rölöve projesi tamamlanarak Bölge Koruma Kurulundan onaylanmıştır.

g) Mardin Kültürel Turizm Merkezi Projesi

Tarihi Dönüşüm Projesine önemli katkı sağlayacak , çarpan etki yaratacak diğer bir projemizdir. Sit Alanı 1.caddenin rehabilitasyonunu da içeren projemiz IPA Bölgesel Rekabet Edebilirlik Programı kapsamında fonlanacak olan projeler içerisinde. Projenin Toplam Bütçesi 8.108.391,78 Avro olup, ihale süreçleri devam etmektedir. Uygulamaya 2013 yılının ortalarında başlamayı planlıyoruz.

h) Mardin Kalesi Güçlendirme

Kaya parçalarının düşmesi nedeniyle can güvenliği riski oluşturan ve kentin 219 yıldır çözülemeyen sorunu olarak öne çıkan Mardin Kalesi için 30 Mayıs 2011 tarihinde Mardin Kalesi Güçlendirme ve Restorasyon Projesi ihale edilmiş ve sözleşmesi yapılmıştır. Hazırlanan projeler Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmış olup uygulama ihalesi yapılacaktır.

ı) Kentsel Dönüşüm Projesi

Mardin Valiliği , Mardin Belediyesi ve TOKİ Başkanlığı arasında imzalanan Mardin Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi kapsamında TOKİ tarafından 2500 dönümlük alanda yaklaşık 7000 konut üretimi yapılacak, Mardin Merkez Kentsel Sit Alanı, Ensar, Ofis, İstasyon, Saraçoğlu mahallelerinde bulunan imar planlarına aykırı yapılar , konut karşılığı takas yöntemiyle kamulaştırılıp yıkılacaktır.

Yürütmekte olduğumuz çalışmaları tamamladığımız zaman, ki bu tarihi 2014 yılının ortası olarak öngörmekteyiz, Mardin Kentsel Sit Alanının UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesine girebilmesi için başvuru yapmayı planlamaktayız.

Sahip olduğu Tarihi ve Kültürel Mirası ile Dünyanın ilgisini çeken bu kentin , yürütülen bu çalışmalar neticesinde ,Turizm Sektöründe ön sıralarda yer alacağını ,böylelikle ilin sosyo-ekonomik kalkınmasının gerçekleşeceğini düşünmekteyim.

Mardin; Şiir Gibi Şehir

Masal şehir. Yok hayır rüya şehir. Daha doğrusu: Masallardaki rüya, rüyâlardaki masal şehir.

Zümrüd-ü Anka örneği, yirmi dört medeniyette, her seferinde yeni bir ruh ve güzellikle “yeniden dirilen” şehir. Şehir Medine’dir evet; İstanbul’dur evet; -unutmayın- bir de Mardin’dir. Ve, “dünya başkenti İstanbul’layarışabilecek, “İstanbul’la boy ölçüşebilecek”, “İstanbul’dan geri kalmayacak” tek bir şehir varsa bu ülkede, -biliniz ki- o şehrin adı tartışmasız Mardin’dir; Ulucami Süleymaniye’dir, Şeyh Çabuk Eyüp, Şehidiye Sultanahmet’tir, Latifiye Yenicami, Sultanmelik Fatih’tir Tuğmaner Beyazıt, Deyrul-Zaferan Manastırı da Ayasofya’dır. “İyi ama boğazı yok Mardin’in” dediğinizi duyar gibiyim; var sahiden, seksen üç bin dört yüz Mardinli de biliyor ve görüyor ki Mardin’de deniz vardır, hatta boğaz hatta hatta Boğaz Köprüsü vardır; -Mardin’i bir vesile ile ziyaret eden her Allahın kulu da bunu görmüştür, bilmiştir ve itiraf eder ki - Mardinliler bahar ve yaz gecelerinde damdaki “tahtlarına kurulur” denizi ve boğazı seyrederek; “bin yıldızlı palaslarda uyumak” da dahildir buna; ama o ne saadettir, o ne sultanlıktır, o ne huzur ve sükundurya Rabbi!.

Rivayet bu ya: Günün birinde İstanbul kızı Zeynep âşık olur bizim Mardinli Şeyhmus’umuza, Şeyhmus da ona. Zeyno’nun bir şartı vardır yalnız: “-Şeyhmus der, ben İstanbul kızyım, denizsiz, boğazsız, köprüsüz yaşayamam! İstanbul’da yaşayalım biz.” Bizim Şeyhmus aşağıya kalır mı? “Merak etme sen Zeyno’m; bizim Mardin’de denizin de boğazın da köprü’nün de âlâsı var”; kız işletildiğini düşünerek inanmaz önceleri, oğlan “yemin billah” edince yumuşar Zeyno, ama bir şartı vardır: “Göreyim denizi, basarsın nikâhı!” Yola çıkılır... Akşam saatlerinde Kaşiyari Dağları yamacınayaslanmış Mardin’e ulaşırlar. Şeyhmus gösterir Zeynep’e: “İşte boğaz, işte Marmara, işte Büyükkada, işte

Burgazadası, işte Kınalıada. Bak şu ışıklar da boğazda gezinen vapurlar. Şu gördüğün de Boğaz köprümüz. İnandın mı şimdi bana güzeller güzeli Zeyno’m?” Kız gözleriyle görmüştür artık, kalbi mutmaindir: “-Evet, inandım iman ettim, meğer Mardin’de deniz varmış” der, nikâh, zıfaf, gerdek derken sabah olur. Aaaaa o da ne; Zeynep bir uyanır ki “deniz”in yerinde yeller esmektedir, karşısında yemyeşil bir ova vardır; öfkeyle bağırır: “Şeyhmusssss, nerede benim denizim?”, Şeyhmus sakın sakın cevaplar: “Gözümün nuru, akşam sen kendi gözlerinle görmedin mi denizi? Sabah sular çekilmişse ben ne yapabilirim?” Masalımızın finalini merak ettiniz değil mi: Zeynep öyle bir dua eder ki, o gün bugün deniz, boğazı ve köprüsünü deyanına alıp her akşam Mardin’i, Mardinlileri ziyarete gelir olmuş gün aydınlanıncaya dek oyalanarak üstelik. Lugattaki “hoşgörü” kelimesi sanki Mardin’i tanımlamak için yazılmıştır: Yezidi’si, Süryani’si, Ermeni’si, Müslüman’ı, Arap’ı, Kürt’ü, Türk’ü; omuz omuza, gönül gönüle; aynı sokakta aynı okulda aynı kurumda yaşar giderler. Zinciriye / Kasimiye Medresesi, Deyrul-Zaferan / Kırklar Kilisesi “hepsinin”dir, “hepsine”dir, “hepsi”dir artık.

Mâ’kili yazı tek başına Artuklu’dur; Artuklu tek başına Mardin’dir; Mardin tek başına Ulucami’dir.

“Mardin kapı şen olur” bir Diyarbakır türküsüdür elbet; ama şu iyi bilinmelidir: Mardin bütün gönül kapılarını şen eden bir şehrin adıdır. Muhabbeti de doyumsuzdur Mardin’in, kaburga dolması, sembuseki, ıroku, zindanı eşliğinde. Tıpkı Mardin’in abbaralı gecelerine doyulamadığı gibi.

Mardin için söylenen meşhur bir söz vardır: “Gündüzü seyranlık gecesi gerdanlılık” diye; el-hak doğrudur. El-hak bir başka doğru daha vardır: Mardin seksen bir ilin gerdanlığıdır. Taşın dile geldiği; taşın söz olduğu, şiir olduğu, hayat olduğu şehirdir Mardin. Mardin; şiir gibi şehir. Hatta şiir şehir.

Yazar/ Mardin Valiliği Kültür Danışmanı